

Selvstændighed er ingen Blindhed

Taler

Christopher Frimann Omsen

Dato

13 mai 1814

Sted

Eidsvoll

Omstendigheter

Riksforsamlingens debatt om finanskomiteens innstilling

1 Mine Herrer Representantere og Medborgere!

Var det upasselig at gjøre den delige Bygmester Bebreidelser for Mangler, som ene har sin Grund i Materialiernes Slethed, især naar Valget af disse ej var ham
5 overladt, saa vilde det være end mere upasselig at bebreide de talentfulde Herrer Medlemmer af Finantz- Committeen, at de ej har kundet skabe Noget af Intet.

I saadan Brøde agter jeg ikke at gjøre mig skyldig. Tvertimod, jeg bevidner disse Herrer min oprigtige Tak, uden derfor i det Hele at kunne bifalde deres Forslag,
10 som har givet mig Anledning til at opkaste følgende tvende Spørgsmaale:

I. Har Riksforsamlingen Ret til at beskatte Nationen?

II. Bør Riksforsamlingen indvilge de 14 Millioner og det Mere, som de Herrer
15 Finantzraader forlange, om end det første Spørgsmaal kunde bekræftende besvares?

Den korte Frist jeg har havt til at opløse disse 2de Spørgsmaale, maa undskylde den Ufuldkommenhed, som jeg frygter vil blive altfor kjendelig i Materien og
20 Formen.

Flere Gange er i Riksforsamlingen den Sætning etableret, og, saavidt jeg har kunnet skjønne, af de Fleste blant de Herrer Representantere bleven erkjendt for rigtig: At det eneste Øjemed for vor Sammenkomst var at forfatte en ny
25 Regjeringsform eller at gjøre en ny Constitution. Formodentlig er denne Sætning, hvortil jeg ogsaa offentlig har bekjendt mig, grundet dels paa de Addresser, som ere nedlagde i Regentens Haand, dels herpaa, at de Fleste blant

30 de Herrer Representantere mangle speciel Fuldmagt til at beskatte Nationen,
om end Nogen - det jeg ikke veed - skulde være udrustet dermed.

For min Deel veed jeg med Vished, at jeg ej tilkommer saadan Ret; og saaledes vil den respective Rigsforsamling gunstig undskylde, at jeg finder det betænkeligt at overskride de mig foreskrevne Grændser.

35

Men foruden at jeg hverken har eller tilegner mig nogen Magt at udskrive Skatter, saa skjønner jeg ikke rettere end at det vilde aabenbar stride mod den antagne Constitution, om vi som Constituentere vilde udøve en Ret, som tilkommer Storthinget.

40

Som Lovgivere for den udøvende Magt, ansee vi jo os ei som Konger, eller af den Aarsag berettigede til at udøve denne Magt. Som Skabere for den lovgivende Magt, ere vi ligeledes uberettigede til enten at give civile Love eller at udskrive Skatter.

45

Trænger Staten til Penge, nu vel, saa lader os bruge et constitutionsmæssigt Middel; lader os decretere, at et Storthing strax skal sammenkaldes, der kan bestemme hvorledes de fornødne Pengesummer skal reises, hvorledes vort forfaldne Pengevæsen kan funderes og hvilke Skatter der skal udredes; men lader os for Guds Skyld ikke begynde med at undergrave vor egen Bygning -
50 Constitutionen.

55

Kunde end det første Spørgsmaal besvares bekræftende, uagtet hvad jeg derimod har anført, saa troer jeg dog ei, at Rigsforsamlingen burde indvilge enten de 14 Millioner Rigsbankdaler, eller det Mere, som de Herrer Finantzraader har forlangt, saalænge disse Herrer ej have beviist Statens Trang til saa betydelige og uhørte Opofrelser.

60

Disse Herrer have ikke givet nogen Udsigt over eller Efterretning om Statens Indtægter for Aaret 1813 og sammes Anvendelse. De have ligesaa lidt enten gjort nogen Beregning over, til hvad Sum de for Aaret 1814 paabudne Skatter beløbe sig, eller hvad den ny organiserede Stats Udgifter for indeværende Aar kræve. Kort: disse Herrer have Intet gjort eller fremlagt, som leder til det Resultat, at Staten behøver een, end sige 14 Millioner rbde til at bestride Udgifterne for
65 1814. Og nu spørger jeg, kunde Rigsforsamlingen, om den endog tilkom Ret at indvilge Skatter, under saadanne Omstændigheder være bekjendt at indvilge 14

Millioner Rbde?

- 70 Enhver privat Mand affordrer dog i Almindelighed og med Grund sin
Forvalter, naar denne forlanger flere Tusinde rd paa eengang, Oplysning om,
hvortil Capitalen skal anvendes. Den private Mand kan efterlade saadan
foregaaende Undersøgelse uden nogen Brøde, fordi han bestyrer eller lader
bestyre sin Formue efter Forgodtbefindende; men dette er ikke Tilfældet, naar
75 det gjelder at beskatte et Folk, især et fattigt og af Skatter bebyrdet Folk.

- Men (indvender man) - Finantzraaderne kan ej gjøre noget - blot rimeligt -
Overslag, med Hensyn til Statens Indtægter og Udgifter for 1814. En saare slet
Compliment til de bekjendte duelige Mænd, de Herrer General Major von
80 Haxthausen og Regjeringsraad Carsten Tank. En hver duelig
Regimentsqvarttermester, og end mere en hver kyndig Oberst maa kunde
beregne hvad et Regiment koster i et Fredsaar og hvad det koster i et Krigsaar.
Hvad Vanskelighed kan det da have at gjøre Beregningen for 10 eller flere
Regimenter, naar man har Beregningen for eet? Jeg veed vel, at Armeens
85 Underholdning ikke er det eneste, som skal beregnes, men det kan ei medføre
større Vanskelighed at beregne de øvrige Udgifter, som den nye organiserede
Stat fordrer, end Armeens. Snarere maa jeg troe, at vore indsigtsfulde
Finantzraa[raa]der, der kun i kort Tid har havt med Finantserne at bestille,
hidindtil har manglet Tid til at indhente de fornødne Oplysninger om Statens
90 Indtægter, Antallet af de udgivne Bancosedler m.v. for derefter at gjøre et
sandsynligt Overslag; men er min Gisning rigtig, bør de heller ikke forlange 1
end sige 14 Millioner af Nationen, forinden de kan lægge for Dagen Statens
Trang til samme.
- 95 Andre indvende: At Folket har svoret at ville forsvare deres Selvstændighed med
Liv og Blod, hvorefter de slutte, at den der vil Øjemedet maa ogsaa ville Middelet.

- Et selvstændigt Folk vil ej underkastes noget fremmed Herredømme, mindre
fremmed Aag. Det vil have politisk og borgerlig Frihed; det vil regjeres ved Love
100 ej ved vilkaarlige Bud; det vil ligesaa lidt udøse sit Blod som spille sine Penge,
naar ei Fædrelandets Tarv fordrer det. Man feiler derfor meget, naar man
troer, at man kan bebyrde et Folk med vilkaarlige og trykkende Skatter, fordi det
vil være selvstændigt. Nei Selvstændighed er ingen Blindhed. Et selvstændigt
Folk er tvertimod langt mere klarseende end et uselvstændigt; og fordi det
105 Norske Folk har Forstand og Øjne, og nu tilkommer Ret at bruge disse, med

Hensyn til Alt hvad der angaar den offentlige Bestyrelse, derfor maa ingen Skatter paabydes, saa længe der er grundet Tvivl om deres Nødvendighed.

- 110 Nogle vil maaske indvende: der handles ej om Skatte i Committeens Forslag; det gjelder blot om at fabriqvere 14 Millioner rbde etc.

- Men er det ej den grusomste Maade at beskatte et Folk paa, naar man sætter Millioner ufunderede Papiirpenge i Omløb? Har dette Papiirvæsen ikke allerede
115 havt den Virkning, at endeel af Nationen er borttrykket af Hungersnød, at en betydelig Deel af Nationen fremdeles vil være udsat for Hungersnød; om vi endog faae overflødig Tilførsel, fordi kun Faae kan løse eller betale det kostbare Korn, der noget nær er Almuens eneste Fødemiddel. Hvad bliver nu Følgen, om vi forøge den tilværende uhyre Papiir Masse? ligefrem denne: At Priserne paa
120 Kornet og paa enhver anden Livets Nødvendighed vil stige i Forhold til den Papiir Masse som udstædes. Man decretere nu 14 Millioner rbde Papiirpenge og inden Høsten vil Kornvarene maaskee stige til det Dobbelte. I samme Øjeblik vi indvilge 14 Millioner ufunderede Rigsbanksedler og Ret til at gjøre Flere efter Fornødenhed, i samme Øjeblik decretere vi Dyrtid, Hungersnød og mange
125 Medborgeres Undergang og Død.

Kilde

"Riksforsamlingens forhandlinger", bd. 1. Kristiania 1914, s. 358-361.

Emner

- 130 1814, Debatt, Grunnloven, Innlegg, Økonomi

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/selvstaendighed-er-ingen-blindhed>

135

140